

Нансен Дијалог Центар Скопје

ПЕРИОДИЧЕН КВАЛИТАТИВЕН ИЗВЕШТАЈ

од опсервацијата на реализираните интегрирани воннаставни активности
по НМИО во ООУ "Гоце Делчев" од Гостивар

Автори:

проф. д-р Вера Стојановска
Институт за педагогија
Филозофски факултет
Универзитет „Св.Кирил и Методиј“ - Скопје

проф. д-р Фадби Османи
Филозофски факултет
Државен универзитет - Тетово

март, 2017 год.

ВОВЕД

Нансен Дијалог Центар Скопје во 2014 год. ја започна соработката со општинското основно училиште „Гоце Делчев“ од Гостивар, каде по воспоставените партнерски релации со општината, училишната управа и родителите на учениците беа создадени предуслови за започнувањето на имплементацијата на Нансен модел за интегрирано образование (НМИО). Во учебната 2014/2015 година беа вклучени две паралелки на ученици, со различно етничко потекло, коишто редовната настава ја следат на два различни наставни јазици, т.е. на македонски и на албански јазик. Веќе во наредната година (2015/2016) со НМИО беа опфатени уште шест нови паралелки од различни одделенија, коишто со интегрираните активности продолжија и во учебната 2016/2017 година.

Во текот на месец март 2017. година беше реализирана серија на опсервации од квалитативен карактер во ученичките групи и наставничките тандеми од ООУ Гоце Делчев, Гостивар, коишто се вклучени во редовна имплементација на НМИО. Целта на истите беше:

- да се изврши квалитативен осврт и анализа на непосредната реализација на интегрираните двојазични воннаставни активности според Нансен модел во горенаведеното модел училиште,

- да се направи компаративен приказ на постигнувањата во групите, во однос на зацртаните цели и носечки принципи на Нансен модел,

- да се дефинираат препораките за понатамошниот развоен процес на Нансен модел во посоченото училиште (како едно од селектираните модел училишта за имплементација на Концепцијата за интеркултурно образование).

Опсервирани беа интегрирани воннаставни активности:

- ✓ од секцијата Креативно изразување и творење, месечна тема – Дизајнираме, дневна активност – Пролет – пролетна разгледница, реализирана на ден 15.3.2017, односно дневна активност - Честитка, реализирана на 31.3.2017. од страна на наставничкиот тандем: Габриела Мерџаноска и Нагихан Снопче, со група ученици од две паралелки од V одделение;
- ✓ од секцијата Мали конструктори, месечна тема – Сообраќај, дневна активност – Авион, реализирана на ден 20.3.2017, односно дневна тема - Брод, спроведена на 28.3.2017. од страна на наставничкиот тандем: Лулјета Азири и Јасмина Ефремоска со група ученици од две паралелки од IV одделение;
- ✓ од секцијата Мали истражувачи, месечна тема – Градежништво, дневна активност – Тунели, реализирана на ден 29.3.2017 од страна на наставничкиот тандем: Анета Казиевска и Мируше Џафери, со група ученици од две паралелки од III одделение.

Групите ученици со кои беа реализирани интегрираните воннаставни активности беа формирани од ученици од по две паралелки од III, IV и V одделение од ученици кои следеа редовна настава на македонски јазик и од ученици кои следеа настава на албански јазик. Освен тоа, групите беа од мешовита родова припадност. Вкупен број на опфатени ученици со опсервациите беше 138 деца, на возраст од 8 до 11 години.

ОСВРТ КОН ПРОГРАМСКИТЕ РАМКИ НА НМИО

За потребите на квалитативното опсервирање претходно е извршена содржинска анализа на Годишните програми за интегрирани воннаставни двојазични активности, подготвени од страна на НДЦ Скопје, како програмска основа и платформа за реализација на активностите во ученичките групи. Од анализата на истите е воочено дека спецификата на програмите за воннаставните активности е нагласувањето и промовирањето на воспитната компонента, како претпоставка за поддршка на интеграција, интеркултурна сензибилизација, отворена комуникација, меѓусебно почитување, како и емпатија; покрај надградувањето, збогатувањето на веќе усвоените знаења. Она што е воочливо е континуираната интеграција меѓу содржините предвидени со програмите за редовниот наставен процес со оние кои се дел од програмите за воннаставните активности, според кои тече реализацијата на НМИО во основното образование. Покрај содржинската интеграција, истовремено е присутна и интеграција меѓу три важни субјекти во имплементацијата на НМИО, т.е. меѓу учениците, наставниците и родителите.

Посебноста на програмските активности произлегува и од двојазичниот пристап, секојдневно присутен при нивното изведување со учениците од различни етнички заедници што е важен предуслов за збогатување на елементарниот вокабулар на учениците со поими и културно - социјални фрази од немајчиниот јазик.

Покрај двојазичната компонента, воннаставните активности се одликуваат и со индивидуализиран пристап во согласност со способностите, предзнаењата, талентите на учениците, а континуирано се негува и позитивна социо-емоционална клима во групата со хетероген етнички состав, како и конструктивно тимско и тандемско соработување меѓу сите ученици.

ДИДАКТИЧКО - МЕТОДСКИ АСПЕКТИ И ПРИДОБИВКИ НА НМИО

Артикулацијата на набљудуваните интегрирани воннаставни активности течеше согласно писмените подготовки за активностите, изработени од страна на наставничките тандеми, реализатори на опсервираните активности.

Воведниот дел од активностите имаше игровит карактер, со разновидно организирани игровни активности во кои преовладуваше физичка раздвиженост на учениците низ училницата. Овие реализирани активности беа во функција на главниот дел на воннаставните активности.

Главниот дел од воннаставните активности, во сите случаи беше реализиран преку примена на групната форма на наставна работа. При практикувањето на оваа организациона форма, учениците беа делени во неколку работни групи, главно составени од по шест ученици, а во некои случаи и со пет ученици. Формираните работните групи беа од мешовит состав во однос на нивната етничка припадност. Секоја од работните групи добиваше различен вид на работна задача, но сите беа во функција на постигнување на дефинираните цели на планираните воннаставни активности. Работните задачи коишто учениците ги добиваа беа соодветни на нивните возрасни, психофизички можности и способности и поттикнуваа заемна соработка меѓу членовите во формираните групи. При работата во групите беа забележителни обидите за вербална и невербална комуникација меѓу учениците од различна етничка припадност со цел меѓусебно да се разберат, за да можат успешно да ја реализираат зададената заедничка работна задача. Во некои случаи, кога имаше потреба, во смисла на олеснување на комуникацијата меѓу учениците од различна етничка припадност, во насока на надминување на јазичната бариера во меѓусебното комуницирање, мошне суптилно тоа го правеа наставничките, во насока на поддржување на конструктивна комуникација и соработка меѓу учениците од двете различни етнички групи. Учениците работеа главно самостојно и со голем интерес и задоволство го споделуваа она што го сработиле со останатите ученици во и надвор од матичната група. Во групите преовладуваше тивка работа, која беше поизразена кај учениците од повисоките одделенија, што се должи не само на нивната возраст туку и на повеќегодишното искуство од практикувањето на ваквиот начин на работа. Работната атмосфера во групите поттикнуваше позитивно расположение кај учениците и оддржување на позитивна емоционална клима, која пак на некој начин влијаеше врз зајакнувањето на нивната меѓусебната интеракција и унапредувањето на комуникацијските врски во работните групи.

Во функција на извршување на зададените работни активности за секоја од групите, на учениците им беа давани разновидни работни материјали и алатки. Беа користени богати, разновидни дидактички средства и помагала, како на пример: пластични амбалажи, дрвца во боја, пластелин, бела хартија и во боја, картони, шишарки, сламки, стиропор, глина, хамери, апликации, хулахопи и друго. Преку користењето на овие средства и помагала во функција на креирање

на бараните изработки, учениците ја развиваа фината моторика и се оспособуваа за правилно и безбедно нивно користење и кај нив на некој начин се формираше истраен и трпелив однос кон работната задача низ сите фази од нејзината реализација.

Наставничките тандеми постојано ја следеа работата во секоја од формираните работни групи, даваа дополнителни инструкции за успешно реализирање на поставените работни задачи, ги поттикнуваа учениците на трпеливост, прецизност при спроведувањето на активностите, им помагаа и ги охрабруваа во извршувањето на зададените работни задачи. Наставничките мошне успешно ги охрабруваа и поттикнуваа помалку сигурните ученици за отворена и успешна комуникација со останатите ученици, ја зајакнуваа самодовербата кај учениците и влијаеа на градењето на позитивната слика за себе кај учениците во рамките на групата. Тие постојано ги насочуваа учениците кон конструктивно и тимско соработување и им помагаа при реализирањето на заедничките задачи.

По завршување на зададените работни задачи на групите, следеше презентација на резултатите од извршените активности, конструктивна дискусија и проценка на квалитетот на нивните изработки.

Завршниот дел од интегрираните воннаставни активности беше реализиран преку одредени игровни активности, подвижни игри, кои во некои случаи имаа и натпреварувачки карактер и завршуваа, главно со одредена порака, во случајов - кога сме единствени, сме и посилни и други пораки во слична конотација. Ваквиот начин на реализација ги поттикнува учениците на меѓусебно соработување, помагање и конструктивно комуницирање.

При реализацијата на интегрираните воннаставни активности евидентен беше двојазичниот приод и практикувањето на разновидни игровни и истражувачки активности. Во текот на реализацијата секоја наставничка комуницираше со учениците на својот мајчин јазик, а низ мноштво на ситуации наставничките мошне умешно парафразираа од еден на друг јазик, за да бидат разбрани од сите ученици. На овој начин учениците имаа можност да го збогатуваат сопствениот вокабулар со термини и културно – социјални фрази од немајчиниот јазик. Во дадени моменти се забележуваше дека учениците некои фрази од немајчиниот јазик веќе ги препознаваат и дејствуваат согласно нив.

Содржините коишто беа реализирани за време на интегрираните воннаставни активности беа во корелација со содржините од формален и задолжителен карактер и овозможуваа проширување и продлабочување на веќе усвоените знаења на учениците од одделни наставни предмети. Тие беа во функција на развивање на разновидни компетенции и животни вештини кај учениците неопходни за квалитетен соживот во мултиетнички заедници. Овде би потенцирале и тоа, дека при реализацијата на овие активности особено беше нагласена воспитната компонента.

Во реализацијата на опсервираните интегрирани воннаставни активности, преовладуваа полиморфни димензии на наставата работа. Користени беа сите организациони форми на наставна работа, но, сепак најдоминантна во текот на нивната реализација беше групната форма на наставна работа. Исто така, беа користени и повеќе видови на наставни методи, од кои речиси во сите опсервирани активности беа практикувани: методот на усно излагање, методот на разговор, методот на демонстрирање и практични работи и методот на игровни активности.

Општо земено, може да се констатира дека наставничките тандеми, јасно дефинираните цели на интегрираните воннаставни активности содржани во нивните писмени подготовки, во целост и мошне успешно ги постигнаа, преку користење на соодветни стратегии, форми, методи, техники за реализација на предвидените активности и примена на разновидни стимулативни материјали за учење. Сите ученици беа активно вклучени во реализацијата на активностите. Самиот начин на организација на активностите го одржуваше вниманието, заинтересираноста и мотивацијата на учениците и поттикнуваше конструктивна меѓусебна комуникација и активно слушање при самостојното решавање на проблемските ситуации во групите. Наставничките ги поттикнуваа учениците да поставуваат прашања, да дискутираат, слободно да се изразуваат и ги стимулираа на одговор сите ученици подеднакво. Тие го приспособуваа јазикот во зависност од контекстот, ситуацијата и личноста на ученикот.

УЛОГАТА НА РОДИТЕЛИТЕ

Во рамки на овој наративен извештај би сакале да истакнеме дека и покрај тоа што родителите не беа посебно опсервирани од наша страна, нивната улога во овој проект е повеќе од видлива и тоа во неколку сегменти.

Првенствено забележително е нивното учество преку донации, но и активното учество во обликувањето на секојдневните училишни активности. Тие значајно придонесуваат за јакнење на довербата помеѓу учениците и наставниците како и за зајакнување на меѓусебните односи помеѓу луѓето од различно етничко, верско и културно потекло. Исто така сметаме дека она што го забележавме кај учениците, а тоа е мотивација за превземање на партнерска улога, функционирање на двојазичната компонента во голема мерка е и заслуга на нивите родители.

Она што е особено значајно е нивната волонтерска улога со што придонесуваат интегрираното двојазично училиште „Гоце Делчев“ - Гостивар да е интегрален дел од локалната заедница и двигател на позитивни примери во рамките на пошироката заедница.

ПЕДАГОШКИ ДИЗАЈН НА ПРОСТОРОТ

Училниците во коишто се изведуваа опсервираните интегрирани воннаставни активности беа доста пространи, добро осветлени, офарбани во пастелни бои, а на прозорците имаа завеси со убави декорации. На ѕидовите беа поставени повеќе изложбени панора на кои беа презентирани главно изработки од учениците и илустрации изработени од наставниците и од родителите, како и разновидни слики и постери во функција на теми од наставните и воннаставните активности кои веќе биле работени. Беше впечатливо и тоа, што на нив беа подеднакво застапени текстови на македонски и на албански јазик. Училниците беа опремени со современи, соодветни дидактички средства и помагала (книги, енциклопедии, дидактички пакети од НМИО, информациско-комуникациска техника, макети и др.) што овозможуваа успешна реализација на интегрираните воннаставни активности. Во училниците клупите беа споени по три или четири, така поставени за да може непречено да се реализира работа во групи. Просторот во училниците и неговото уредување обезбедуваше пријатна, мотивирачка средина за работа, учење и дружење. Општо земено, во училиниците постоеа оптимални услови за изведување на интегрираните воннаставни активности.

НАОДИ, СУГЕСТИИ И ПРЕПОРАКИ

Интегрираните воннаставни активности според Нансен модел претставуваат мошне интересен и оригинален педагошко-психолошки концепт. Тие покрај главните белези како двојазично реализирање, доминација на игровните активности, групната организациона форма на работа и сл., нудат можности за дидактичко-методско обликување и осмислување на воннаставни активности, со изразити елементи на живост и ведрина како кај учениците, така и кај наставниците за време на нивната реализација. Овој концепт ги интегрира учениците, наставниците и родителите и гради јака синергиска врска меѓу овие субјекти во процесот на ефикасното и ефективно постигнување на дефинираните цели. Реализацијата на овој концепт ги задоволува индивидуалните интереси на учениците, но ги развива и способностите на учениците за заедничка работа и почитување на другиот, што придонесува за зајакнување на меѓусебната доверба, дружењето во слободното време и сл. Со овој модел на реализација на воннаставните активности се збогатува воспитно-образовната работа на училиштето и со ваквиот вид на активности тоа станува попривлечно за учениците.

Врз основа на направениот увид преку опсервацијата на реализираните интегрирани воннаставни активности, коишто беа дидактичко-методски моделирани и осмислени според НМИО, се констатира дека истите беа квалитетно планирани и реализирани и дека реално е да се очекува дека со имплементацијата на овој модел во училиштата може да се постигнат предвидените и посакувани воспитно-образовни ефекти.

Врз основа на спроведените опсервации во ООУ „Гоце Делчев“ – Гостивар, можеме да го констатираме следново:

1. Отсуството на интегрирачки механизми во редовниот наставен процес, поради тоа што учениците од различно етничко потекло, најчесто учат во различна смена или дури и различни училишта се надоместува со реализација на НАНСЕН програмата која има силна компензаторска улога и промовира не само интеграција на учениците туку и интеграција на наставниот кадар од различно етничко потекло, во рамките на воннаставните активности во училиштето.

2. Двојазичната компонента е централниот столб врз кој се темелат програмските активности и кој овозможува развивање на способностите на учениците за разбирање, информирање и изразување на јазик на друга етничка заедница, во опсервираните ситуации функционира беспрекорно.

3. Примената на НМИО во училиштата внесува нова динамика во целокупниот живот во училиштето и го освежува истиот.

4. НМИО придонесува врз развивањето на интеркултурниот дијалог меѓу учениците, родителите и наставниците.

5. Во рамки на содржините кои се реализираат доминира мултиетничкиот контекст при што акцент се става на искуството на учениците.

6. Исто така позитивно се влијае и врз развивањето на детските таленти, љубопитност, логиката, трудољубивоста, фантазијата, критичкото мислење како и индивидуалноста на детето.

7. Она што е од особено значење е тоа што преку НМИО од учениците се бара да размислуваат логички и да го развиваат критичкото мислење.

8. Во современите услови кога младите и возрасните се изолирани во сопствените културни вредности, програмата нуди модел кој е во функција на јакнење на интеркултурниот дијалог.

9. Во рамки на овој модел на воннаставни активности се овозможува да се негуваат позитивните навики во разрешување проблеми, конфликти, што позитивно влијае врз толеранцијата и го јакне интеркултурниот дијалог како и меѓусебната доверба помеѓу сите инволвирани страни.

10. Она што го нуди Нансен програмата за воннаставни активности овозможува: користење на повеќе извори на знаења, меѓуетничка и мултикултурна соработка, нагласена интеракција на наставникот со учениците како и упатеност кон родителите.

11. Во рамки на реализацијата на овој модел наставниците ја менуваат својата улога, и сè повеќе се мотиватори, аниматори, евалуатори, соработници итн.

Она што врз основа на истакнатите констатации молжеме со сигурност да го препорачаме е дека со оглед на фактот што образовниот систем во Република Македонија во последниве години прави големи напори за промовирање на интегрираното образование, особено во вклучувањето на учениците од различни етнички заедници во процесот, треба да се направат напори Нансен моделот на интегрирано образование да продолжи со мултиплицирањето на активностите, како со ученици од различни возрасти, различни училишни средини, така и од повеќе региони во Р. Македонија.